

ci

ACI

DE ZAAK JOHAN GARDENIER VERSUS PIETER BERBIERS, TINNEGIETERS
J.E. WUSTENHOFF

In het Gemeente Archief van Dordrecht¹⁾ bevindt zich het verslag van de behandeling van een klacht van Johan Gardenier "meester tinnegieter en bleckslager" over het onrechtmatig gebruik door Pieter Berbiers "meester tinnegieter" van een inktkokervorm van eerstgenoemde.

Op 2 september 1699 komen dekens en achten van het gilde²⁾ bijeen om bovengenoemden te horen. Het is de "boechouder", de deken die speciaal belast is met het opmaken van de gilderekening, die de vergadering voorziet en de vragen stelt.

Gardenier beklagt zich erover dat Berbiers "sijn int-kokersvorm (sic) uijt zijn huijs heeft gekregen op d'een of d'ander manier sonder zijn kennis en daer gegoten heeft verscheijde stucken". Op de vraag van de boechouder aan Berbiers of dit waar is, antwoordt deze: "neen, ik heb selver soo een vorm". Berbiers wordt dan naar huis gestuurd om deze vorm te gaan halen maar komt terug zonder vorm, hij heeft alleen een (inktkoker-) voet meegebracht. Op de vraag waar de vorm is, antwoordt hij: "ik weet niet waer hij is, ik kan hem niet vinden".

Waarschijnlijk enigszins geïrriteerd, merkt de boechouder op: "steekt gij de gek of hout gij de gek met ons?", waarop Berbiers zegt: "ik sou hem niet brengen, ik wil hem niet brengen, wat weet ik waer hij is, in de stat of niet".

Voor deze opmerking krijgt Berbiers een boete van 3 guldens opgelegd³⁾.

Op de daaropvolgende vraag of hij de vorm ooit direct of indirect heeft gebruikt of heeft laten gebruiken, antwoordt hij ontkennend. Hierop vraagt Gardenier hoe hij dan aan de voor hem staande stukken komt, waarop het antwoord luidt:

"dat bovenste heb ik van een andre voet afgenomen en heb het op mijn voet gezet".

De boechouder merkt dan op dat hij - Berbiers - de zaak veel beter kan bekennen. Hij zegt echter "sou ik als mijn ymandt vrientschap doet in perket brengen? Ik weet daer niet van, daer mogen daer al van doot zijn of al wegh, ik weet daer niet van, ik sou daer niet(s) van seggen".

Tot zover deze vergadering. Uit een onder dit stuk toegevoegde, zeer slecht leesbare notitie, blijkt dat men van mening is dat Berbiers uit het gilde gezet dient te worden. Zover komt het echter niet, Berbiers kiest kennelijk eieren voor zijn geld.

Op 19 september komt Berbiers weer voor dekens en achten en verklaart dat hij de vorm van de knecht van Gardenier heeft gekregen. Op de vraag van Gardenier hoe hij dan in het bezit van de vorm was geweest vóór hij die van de knecht had gekregen, verklaart Berbiers dat hij die daarvoor nooit heeft gehad. Gardenier reageert hierop met te stellen dat Berbiers, voor de door hem genoemde datum, waarop hij de vorm zou hebben gekregen, wel al in het bezit was van de stukken die in die

vorm gegoten waren. Dit zou dan dus inhouden dat die stukken uit Gardenier's winkel gestolen moeten zijn, "diefachtigh van mijn winkel gestolen", Berbiers ontkent dit waarop Gardenier zegt: "Gij doet wat gij wilt, het andre hebt gij ook wel ontkent en wilde hetselve met eede bevestige dat gij het noijt gebruykt hadde en nu bekent gij het. Indien gij het eer bekent hadt, daer was so veel swarigheijt voor U niet geweest".

Berbiers blijft de diefstal ontkennen en om dit kracht bij te zetten, merkt hij op dat "indien sulks waer was, wenste dat God van den hemel al de plagen hem leggen kan die Hij op een mens leggen kan".

Door de boecheuder wordt hem nu het zwijgen opgelegd en wordt hij gelast buiten te wachten.

Voor dekens en achten is het thans wel duidelijk dat Berbiers schuldig is. Hij mag weer binnenkomen en krijgt te horen dat hij veroordeeld wordt tot het omsmelten van alle in zijn bezit zijnde stukken (volgens zijn eigen zeggen 14 à 16) die gegoten zijn in de gewraakte vorm, tot het betalen van een dwangsom van 6 guldens voor elk stuk dat vanaf dit moment nog door hem verkocht mocht worden en tot een boete van 12 guldens.

Berbiers gaat akkoord met de eerste twee punten maar pleit voor een lagere boete. Ook verzoekt hij dat het vonnis "in geen notiesie boek getijkt wiert". De boete wordt daarop verlaagd tot 8 guldens en aan Gardenier wordt gevraagd of hij ermede akkoord gaat het vonnis niet op te laten tekenen. Gardenier weigert dit. Daarop wordt overeengekomen, dat geen der partijen aan derden mededelingen over de zaak zal doen, op straffe van een boete van 3 guldens.

Berbiers gaat hiermede akkoord en verklaart dat hij het hierbij zal laten. Daarna vraagt hij Gardenier om het met hem "af te drinken". Deze weigert dat echter.

Noten

1. Gemeente Archief Dordrecht, Gildenarchief 16-923
In de originele tekst worden nergens hoofdletters of leestekens gebruikt. Ook wordt geen consequente spelling gehanteerd. Teneinde de leesbaarheid te vergroten, zijn in de aangehaalde gedeelten door mij, waar nodig, hoofdletters gebruikt en leestekens toegevoegd.
2. De Dordtse tinnegieters hadden geen eigen gilde maar behoorden, samen met de glazenmakers, lantaarnmakers, leemplakkers en pottenbakkers, tot het Sint Lucasgild of gild van de vijf neeringen.
3. Uit hoofde van het gildereglement konden voor een groot aantal overtredingen boeten worden opgelegd, o.a. ook voor "onbehoorlijk gedrag tegenover de dekens", hetgeen hier van toepassing wordt geacht. Daarnaast kende men als straffen het (tijdelijk) werkverbod en het verlies van het lidmaatschap van het gilde.